

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec --
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto 1926 Štev. 5

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

VSEBINA:

Pravo gospodarstvo.

Splošno znanstvo: Kemija v modernem kmetijstvu (France Magajna).

Živinoreja in živinozdravništvo: Uši na živini (Ing. Rustja).

Mlekarstvo: Sirila ali sirišča (Anton Pevc).

Sadjarstvo: Nekateri največji škodljivci našega sadnega drevja (J. Ušaj in ing. Pegan).

Vinogradništvo in kletarstvo: Boj proti peronospori in oidiju. (Inž. Pegan). O zelenem cepljenju (Just Ušaj).

Poljedelstvo in vrtnarstvo: Okopavajmo redno in pravem času!

Splošno gospodarstvo: Razdalia sajenja ob mejnikih. (Ing. Rustja). Cena svilodov. Hranilne vloge v Zed. državah. Oranje z motorjem.

Čebelarstvo: Pred akacijevo pašo. (Dr. Jos. Ličan).

Zadružništvo: Neuspehi naših zadrug. (D. Doktorič.) Po občnem zboru.

Tržni pregled.

Vprašanja in odgovori: 20. Ali naj kupim mešanico umetnih gnojil, ali vsako gnojilo posebno. 21. Ali je premogov pel dobro gnojilo za travnike? 22. Ali sem dolžan plačati naknadne pristojbine po 5 letih? 23. Kako sredstvo mi svetujete proti listnim ušem? 24. Koliko metrov od mejnika se sme saditi sadna drevesa?

Gospodarski koledar: Kmetovalec v maju.

Gospodarski drobiž: Psu so postavili spomenik. Poraba sladkorja. Zadruge v Zedinjenih državah.

Listnica uredništva: Dr. T. R.: Obljubljenega še nismo prejeli. V zadnji številki Gospodarskega lista smo objavili, da damo našim naročnikom brezplačno 1 kg čilskega solitra za poizkušnjo. Kdor ga hoče imeti, naj se zgleda osebno v uredništvu. Pošiljanje je predrago in stane še enkrat toliko, kot vzorec solitra.

Listnica uprave: Širite Gospodarski list!

Zadruge!

Vse potrebne tiskovine in mape za menice dobite pri „Zadružni Zvezi“, v Gorici.

Cena oglasom.

Stran	1 štev.	6 štev.	celo leto
1	100 L	350 L	500 L
1/2	60 "	200 "	300 "
1/4	40 "	120 "	180 "
1/8	25 "	65 "	100 "

Kdor želi lanski letnik »Gospodarskega lista«, ga lahko naroči pri upravi. Cena vseh 12 števil, ki bo lepo vezana je samo 15 lir.

Ottocarò Resch

Gorica -- Via Cesare Lombroso 5

POPRAVLJA vsakovrstne
pneumatike, solidno delo,
nizke cene.

Prodaja bencin in olje.

ČEVLJI IZ GUMIJA za
telovadce in dom.

T PRISTNI TROPINOVEC ?

Dobite ga vedno v Dornbergu
pri „Zadružni žganjekuhi“

RESTAVRACIJA S PRENOČIŠČEM

„Alla Transalpina“

nasproti državnemu kolodvoru

Pristno domače vipavsko in briško
vino, izboren kraški teran, domača
kuhinja, vedno gorka jedila. - -
Velik vrt.

Priporoča se

IVAN GRUSOVIN

Za novoporočence

Skladišče tkanin

Corso Verdi številka 1

Volneno blago, bombaževine, tkanine,
odeje, tržli, (dvonitnik) volneno blago
za moške in ženske.

Ugodna prilika
za nabavo. ☞

Arturo de Rossi - Gorica

Telefon 276

Ugodna prilika
za nabavo. ☞

Podružnica: _____

Via Carducci (Gospoška ul.) 11

Izdelano perilo za moške in ženske,
laneno platno in bombažasto, popolne
bale, preproge iz baržuna, linolej. —

Vse blago je po nizkih cenah.

Restavracija

pri

„Treh kronah“

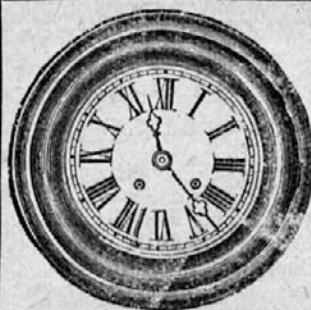
GORICA VIA CARDUCCI 12

Domača kuhinja. Toči pristno brisko, vipavsko vino in specialiteto „kraški teran“. Pre-nočišča za potnike. — Priporoča se občinstvu za obilen obisk
Anton Malnič.

Naš zobozdravnik
specialist za bolezni v ustih in na zobeh

M. U. dr. LOJZ KRAIGHER

z nemškim zobozdravniškim izpitom za
zobozdravniška in zobotehniška dela
v GORICI, na Travniku št. 20, I. nad.

Edini zastopnik
za Goriško za
stolpne ureprvo-
vrstnih nemških
tovarn najnovj-
šega in najfinej-
šega sistema (se
navijajo same).

JAKOB ŠULIGOJ
URAR IN ZLATAR

GORICA - Via Carducci 19 (Bosposka ulica)

Zaloga najboljših švicar-
skih ur „UNION“ in „ALPINA“.

Največja zaloga vseh dru-
gih ur z jamstvom 2 leti
časa po najnižjih cenah.

Tvrdba

VINOAGRARIA

v Gorici Piazza Vittoria
(Travnik) št. 4

prodaja Quassia-trske naj-
boljše in najcenejše sred-
stvo za pokončavanje li-
stnih uši na breskvah, svin-
čeni arzenijat, najboljše
sredstvo za zatiranje groz-
dnih in sadnih moljev,
trakce iz lastike za ce-
pljenje trt, cepilne nože
znamke „Kunde“, razna
semena, orodje in panje
za čebelarje ter druge po-
trebščine za sadjarje, vrt-
narje, vinogradnike, živi-
norejce in kletarje :::::

Posebnost: mali in veliki posnema-
niki za mleko, dunajske škropilnice
za trte, s pumpo od zuna!
Blago zajamčeno dobre kakovosti
Cene konkurenčne

Lastnik
JUST UŠAJ
enotehnik in agronom

ZOBOZDRAVNIK

Dr. L. MERMOLJA

špecialist za ustne in zobne bolezni

ordinira v GORICI na Travniku 5/II.
od 9. do 12. in od 3. do 5.

Naša zavarovalnica proti požaru

„L'UNION„

Ravnik Avgust - Gorica

Via Barzellini šte. 2 I. nadstropje.

ALOJZIJ BONNES

AVTORIZIRAN ELEKTROTEHNIK

GORICA - VIA CARDUCCI 1
(nasproti Montove hiše)

Inštalacija vodovodov in plinovitih naprav itd.
Bogata zaloga raznovrstnega električnega
materijala.

Kupujte domače vino!

Najpristnejše dobite vedno pri
„Vinarski Zvezi“ v Gorici

Via Formica št. 1 ob Kurnu.

- Podpirajte lastnega kmetovalca. -

TEOD. HRIBAR

Gorica - Corso Verdi št. 32

Vedno bogato založena manufakturna trgovina. Sukno za moške in ženske obleke, preproge, zavese, voščeno platno, linolej in dr. iz italijanskih, prvovrstnih čeških in francoskih tovarn. Neveste! Tu dobite vse potrebno po ugodnih cenah! Jamči se za solidno blago - Postrežba točna! Cene izven vsake konkurence!

ZLATI JELEN

HOTEL in RESTAVRACIJA

shajališče deželanov s prenočiščem in najboljšo domačo kuhinjo. — Pristna briška in vipavska vina. Kraški teran. Solidna postrežba. Se toplo priporoča slavnemu občinstvu. **Alojzij Vida.**

Trgovina
manufakturnega blaga in izgotovljenih oblek

Andrej Mavrič

Gorica - Via Carducci šte. 3 - Gorica

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto V. Štev. 5
Maj 1926

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Pravo gospodarstvo.

Splošna bolezen današnjega časa, na kateri bolchajo skoro vse kmetije in ki je razširjena več ali manj v vseh državah je, da gospodarji gledajo samo na to, kako bi zemljo izkoristili. Ne mislijo pri tem niti najmanj, da zemlja ni neizčrpeljiva in da pride čas, ko se bo to ropanje maščevalo.

Vprašajmo se resno, koliko gozdov nam je zapustil oče in koliko sadnega drevja in kaj bomo zapustili od tega mi svojemu sinu.

Res je, da so današnji časi težki in da se živi mnogo lepše, če se ne vlaga denarja v sadno drevje, na katero moramo čakati precej časa, predno imamo od nje ga polno korist, ali če se proda gozd in vtakne v žep par tisočakov. Toda zapomnimo si, da so tisočaki okrogli in da zginejo kar naenkrat. Stopijo se kot sneg in nikjer se ne pozna, da smo jih imeli. Eno leto, ali dve smo živeli dobro, jedli smo mesto polente riž in »pašto«. Zato pa so naši sadovnjaki že pri kraju, sama stara, usihajoča drevesa. Tam kjer je bil prej lep, mlad, senčnat hrastov gozd, naš ponos, tam molè zdaj iz zemlje suhi štori svoja od dežja izprana rebra. Nihče se več ne zmeni za pusto, oddaljeno reber, le otroci jo obišejo v zgodnji spomladi, ko se prikažejo med usihajočimi štori prve vijolice in poleti, ko se je naselila v toplo zavetje suhih parobkov in dračja sladka rudeča jagoda. Veselo ščebetajo in skačejo po rebri, toda za nas je njih vriskanje mrtvaška pesem, njih smeh nam gre skozi ušesa.

In sin, ki je v svoji mladosti z nami vred dobro živel na račun tistega lepega, mladega gozda, ta sin stiska sedaj, ko je sam gospodar, pesti pri vsakem pogledu na golo, pusto reber.

Kako vse drugače je na posestvu, kjer gospodar ne misli samo na sedanost, ampak tudi na bodočnost!

Pri njem vidimo lepo urejene sadovnjake, polne mladih, zdravih drevesc. Vsako staro drevo, ki ga izkoplje, nadomesti takoj z novim. Precej dela in denarja je bilo treba vložiti v ta drevesni vrt, toda ne zastonj. Stotero mu povračajo drevesa vse, kar so prejela v mladosti. In kako dobro pride gospodarju denar, ki ga prejme za sadje, posebno v slabih letih, ko odpove na primer trta, ali pa njiva.

Tudi z gozdovi gospodarji razumen kmet drugače. Mladega in zdravega drevesa ne bo posekal nikdar. Če pa bo kje posekal kos dospelega gozda, bo imel na drugem kraju že nadomestilo za to izgubo v mladih drevesih. Skrbel bo z eno besedo, da mu ostane premoženje, ki ga predstavljajo njegovi gozdovi vedno enako. Kar mu na eni strani odvzame, to mu drugje zopet doda.

Tako gospodarstvo je pravo. Njega ne omaja vsaka sprememba. Tako gospodarstvo je trdno, lahko prestane tudi daljšo dobo prehodne gospodarske krize, katera uničuje toliko kmetij današnje dobe.

Splošno znanstvo

Kemija v modernem kmetijstvu.

Po naukih profesorja H. F. Buttona
napisal F. Magajna.
(Nadaljevanje.)

Apno. — Kakor že vemo, je kalcij prvina. Nekaj kalcijevih spojin je, ki jim v navadnem življenju pravimo apno. Kadar je kalcij čist in ni spojen z drugimi prvini, pravimo, da je v elementarnem ali prvinskem stanju. Tak kalcij je kovina srebrnobelkaste barve in mnogo bolj mehak kot železo. Čistega kalcija ne najdemo v naravi nikjer, takega vidimo samo v laboratorijih kemikov. Posebnost te kovine obstaja v tem, da se silno rad spoji s kisikom in zgori. Tako lakomen je na kisik, da vržen v vodo raztrga vodne molekule, samo da jim odvzame kisikove atome. Kadar se s kisikom združi, napravi s tem spojino, ki ji pravimo kalcijev oksid in jo s kemijsko formulo zapišemo CaO . Iz tega, kar že vemo o kemiji, se spominjamo, da se včasih združita kisikov in vodikov atom, da napravita »atomsko družino« ali kakor smo rekli »radikalen atom« (OH). Taki radikalni atomi, kakor vemo, se držijo objeti, zapuščajo eno spojino in se pridružijo drugi, kakor da so en sam atom in ne atomske družine. Dalje vemo, da je voda sestavljena po formuli H_2O , namreč vsak njen molekule je sestavljen iz dveh atomov vodika in enega atoma kisika. Lahko si pa mislimo, da je en sam vodikov atom tesno spojen s kisikovim in da je preostali vodikov atom le z rahlimi vezmi zvezan z njima. To bi pomenjalo, da sta en H in O zvezana v radikalen atom OH in da z manj zvezanim H predstavljata sledečo formulo $\text{H}(\text{OH})$, ki isto tako pomenja vodo, kakor navadna formula H_2O . Recimo, da je kemijska formula vode $\text{H}(\text{OH})$ prava in predstavljamo si, kaj napravi z njo kovina kalcij, ko pride v stik z vodo. Takoj ob dotiku z vodo začne kalcij nekako razpadati v

svoje atome, slednji se pa začnejo spojivati z vodnimi radikalnimi atomi (OH). Iz tega sledi, da pri vsakem vodnem molekulu ostane po en vodikov atom, ki tako osvobojen svojih dve zveznikov uide iz vode v zrak, iz preostalih kalcijevih in OH atomov pa nastane nova spojina, ki ji rečemo vodno ali hidratno apno in jo zapišemo s formulo $\text{Ca}(\text{OH})_2$. Vodnemu ali hidratnemu apnu pravimo tudi ugašeno apno. To apno je lužnato in zamore neutralizirati kisline (zato ga pa tudi mešamo v kislino raztopino modre galice). V naravi ni nobene kisline več, kot ogljikove kisline. Vodno apno polagoma vpija vase to kislino in tako nastane iz njega apnena sol, ki ji pravimo s kemijskim imenom kalcijev karbonat, označujemo jo s formulo (CaCO_3) , v jeziku navadnih smrtnikov ji pa pravimo — apnec.

Na našem Krasu je apnenca dovolj, cele gore so sestavljene iz njega. In iz apnenca žgemo apno, to ve tudi vsak, ki je jenjal prodajati platno. Apnec je torej kalcijev karbonat, a včasih je zmešan z magnezijevim karbonatom (MgCO_3), ki je zelo podobnih lastnosti. Ako apnec (kalcijev karbonat) žgemo v hudem ognju, se njegovi molekuli drobijo in iz njih uhaja ogljikova kislina (ogljikov dvokis). Ko pa ta kislina uide v zrak, nam ostane kalcijev oksid ali živo apno. Ako je bil apnec popolnoma čist, dobimo iz njega od vsakih 100 kg, šestdeset kilogramov živega apna, 44 kg svoje teže je izgubil v ognju. Živo apno se zelo rado spoji z vodo in ko se spaja z njo, daje iz sebe mnogo svoje toplote, ki mu je ostala od tedaj, ko je bilo žgano. Z vodo združeno živo apno je pa ugašeno ali vodno apno. Tako nastane iz kalcijevga oksida kalcijev hidroksid. Šestindeset kilogramov čistega živega apna vzame vase osemnajst kilogramov vode in tako nastane 74 kg ugašenega ali vodnega apna. Če je pa vodno ali ugašeno apno

izpostavljeno zraku, jemlje iz njega ogljikovo kislino in se polagoma spreminja nazaj v apnenec ali kalcijev karbonat. Če zmešamo ugašeno apno s peskom in napravimo tako malto, se ta kmalu začne strjevati v nekak mehak kamen. To se zgodi zato, ker se v malti pripravljajo kristali kalcijevega karbonata, ki zvežejo zrnca peska skupaj v trdno maso. Tekom tega časa uhaja iz malte voda.

Apnenec je v vodi zelo malo raztopljiv, v zemlji ga pa spreminja voda, ki vsebuje ogljikov dvokis v kalcijev bikarbonat. V tej obliki je v vodi raztopljen in taki vodi, v kateri je kalcijev ali apneni bikarbonat raztopljen, pravimo »trda voda«. Ako je trda voda izpostavljena zraku in solncu in miruje nekaj časa, se del njenega apna izloči in sede na dno posode, kjer napravi trdo apneno skorjico.

Kdor je zgorajšnje pazljivo čital, bo vedel, zakaj voda tako kmalu izpere iz zemlje apno, ki bi moralo služiti rastlinam v hrano. Dalje vemo tudi, da je živo apno boljše za gnojenje, kot gašeno, ker se ne spremeni tako hitro v apnenec, kot slednje.

Pa zgorajšnje še ni vse, kar moramo vedeti o apnu. Apna na primer ne smemo mešati z amonijakovim sulfatom. Kakor vemo, je ta tvarina umetno dušikovo gnojilo, katerega slaba stran obstoja posebno v tem, da pušča zemljo kislo. Zakaj? Pogledajmo! Molekul amonijakovega sulfata je sestavljen po formuli $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$. V zemlji ta molekul razpade. Njegov del NH ali dušikov hidrat porabijo rastline za svojo hrano, drugi njegov del SO ali žvepleni oksid (žveplena kislina) pa osta-

ne v zemlji in napravlja slednjo kislino in nerodovito. Apno je, kakor že vemo, lužnina, ki kisline nevtralizira, zaveže jim takorekoč zobe. Če je tedaj v zemlji apno, se to kmalu spoji z žveplanim oksidom in iz obeh nastane nova spojina — gips — ki je v vodi neraztopljiva in v zemlji ne škoduje rastlinam niti jim ne koristi. Prav to se zgodi kadar zmešamo apno z raztopino modre galice. Raztopina modre galice brez apna je kislina, ker ima v sebi žvepleno kislino. Ta je tako strupena, da bi povsem poparila listje in zelene mladike na trti — marsikdo je to na svojo žalost že praktično spoznal — na srečo pa imamo apno, ki strupeni kislini temeljito polomi zobe. Združi se z njo v spojino gips, ki ne škoduje.

Ko nam je vse to jasno, nam pride na um nova stvar. Ako gnojimo z amonijakovim sulfatom in se potem v zemlji njegova kislina spoji z apnom, ki je bilo v zemlji, je logična posledica vendar ta, da tisto apno, ki se je združilo s kislino in se spremenilo v gips, ne bo več služilo rastlinam za hrano. In če je bila naposled prst že sama na sebi kislina, bo nujno potrebno, da ji damo apna umetnim potom. Toda zgoraj sem rekel, da se apna ne sme mešati z amonijakovim sulfatom. To pa radi tega, ker bi apno takoj začelo porabiti iz gnojila žvepleni oksid, edino koristni amonijak bi pa osvobojen ušel kot plin v zrak in gnojilo bi izgubilo svojo vrednost. Iz tega razloga bomo potrosili zemljo z apnenim prahom dokaj časa prej, kot z amonijakovim sulfatom, ali pa kasneje, nikdar pa ne bomo trosili obeh gnojil skupno, ali pa prehitro enega za drugim.

Živinoreja in živinozdravništvo

Uši na živini.

Uši je več vrst. Vsaka žival ima posebno vrsto. Uši srkajo iz živali kri in tako povzročajo manj ali več občuten srbež. Ako ima žival mnogo uši, postaja

ne mršava, suha in malo vredna. Zanimarjena, ušljiva živina pa dobi lahko tudi nevarne kožne bolezni. Temu je podvržena posebno ona živina, ki se nahaja stalno v hlevu.

Za uničevanje uši rabijo živinorejci predvsem petrolej, bencin ali pa 2—3% kreolin razredčen z vodo. Navedene tekočine uši sicer zamore, a jih ne smemo vedno rabiti. Posebno v hlevih, kjer stoji mlečna živina, ne kaže rabiti teh snovi, ker bi mleko od njih lahko dobilo poseben duh, ki preide tudi v mlečne izdelke in jih lahko napravi popolnoma nevezitne. V takem slučaju moramo uporabljati sredstva, ki nam jih predpiše živinozdravnik in ki so pripravljena iz različnih rastlin, n. pr. iz podleska, korenin teloha itd. Nekateri podeželski »padarji« pripravljajo tudi sami mazila proti ušem iz najrazličnejših rastlin, a žalibog se s takimi sredstvi večkrat škoduje in ne koristi, vsled česar na tem mestu opuščamo recept za njih napravo.

Marsikje uničujejo uši na živini tudi z oljem in jesihom. Najprej s pomočjo cunjje namažejo z oljem celo žival, potem pa še z jesihom ali pa z obojim hkratu. To sredstvo tudi uniči uši, a po takem ravnanju moramo žival dobro oprati z ne premrzlo vodo in jo osušiti z vrečevino ali podobnim blagom.

V drogerijah prodajajo tudi najrazličnejša mazila proti ušem, mazila, ki so navadno sestavljena na podlagi živega srebra. Vsa taka mazila uši sicer uničijo, a jih ne priporočamo, posebno ne pri

goveji živini, ki ima zelo občutljivo kožo nasproti živemu srebru. Tudi ni priporočljivo uničevanje uši s tobačnim izvlečkom. Tobačni izvleček sicer uši uniči, a lahko povzroči tudi nikotinsko zastrupljenje, posebno ako namažemo velik del telesa z raztopino tobačnega izvlečka in vode.

Uši uniči tudi navaden čist špirit (denaturiran) in sicer namažemo kožo živali s pomočjo čopiča ali s komadom blaga, ali pavole.

Najboljše pa je, da očuvamo naš hlev pred ušmi. To bomo dosegli, če bomo kupovali čim manj odrastle tuje živine, pač pa skrbeli za pomladek v domačem hlevu. V slučaju pa, da pridejo uši iz različnih razlogov kljub temu v naš hlev, ne pomagamo uničiti jih samo na živali, temveč tudi hlev moramo prečistiti. Posebno spomladi (v sedanjem času) bi morali hlev pošteno prečistiti, to se pravi, spraviti iz hleva ves gnoj, pod in vse predmete v hlevu oprati z vročo vodo ali 2% raztopino vode in kreolina.

Zavedajmo se, da postaja živinoreja vedno važnejša panoga za naše gospodarstvo in da uši na živini povejo, da je gospodar len in nemaren človek. Koliko cenimo onega, ki ima uši na glavi ali na telesu? Ali ga spoštujemo?

Skrbimo torej, da bodo živali snažne, snažen naj bo hlev. Inž. Rustja.

Mlekarstvo

Anton Pevc:

Sirila ali sirišča.

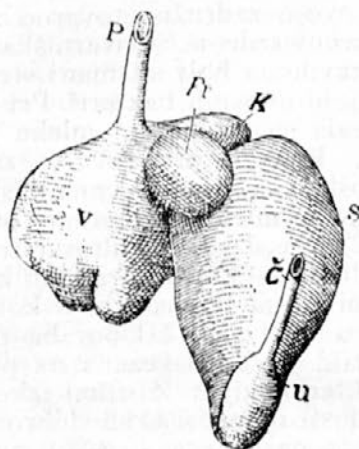
Da se nam sladko mleko strdi, mu pridamo pri toplotah 25 do 35° C sirila ali sirišča. Pri prenizki toploti sirilni encimi sirišča pač učinkujejo, toda mleko ostane tekoče in se nato hipoma strdi, ako ga segrejemo na toploto, ki je dovolj visoka za nastop strjenja. Nad 36° C gorko mleko se pod učinkom sirišča navadno strdi pretrdo, tudi sir bo

trd. Zato v praksi ne grejemo tako visoko, čeprav učinkujejo sirilni encimi najsilnejše pri 41° C. Toplote nad 45° C slabijo sirilne encime in pri 60° C premine njih delovanje popolnoma. Čim manj mastno je mleko, pri tem nižji toploti ga zasirimo; čim bolj sladko je mleko, pri tem višji toploti ga zasirimo; čim bolj mehke naj bo sir, pri tem nižji toploti zasirimo. V praksi ljubimo, da delovanje sirilnih encimov podkrepijo

mlečne kislinske bakterije. Večina vrst sira bo kakovostno najboljša, če je mleko primerno »zrelo« (nekoliko nakisano), bodisi da je plitvo nalito v latvičah čakalo primeren čas na obdelavo, bodisi da smo pridali mleku neke sirišča, marveč tudi nekoliko kislega mleka ali kisle sirotke (kulture kislinskih bakterij).

V slovenskem sirarstvu najdemo take sirila:

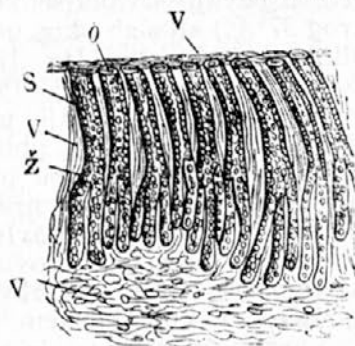

Želodec 5 dni starega teleta. — P = požiralnik, V = vamp, Pr = prebiralnik, K = kapica, S = sirišček, U = ustje želodca, Č = črevo dvanaajstnik. Pri odraslem teletu je vamp neprimerno velik, pri mladem teletu pa je sirišček večji od vampa.

1. Domače sirišče. Tele, jagnje ali kozlič se najprvo dobro nasesa in nato ga takoj zakoljemo. V želodcu »siriščniku« zaklane živali najdemo tedaj polno strjenega mleka, takozvane skute. Iz nje poberejo nekateri pri sesanju v želodec zašlo dlako in želodec z vso vsebino, često še z manjšo primesjo soli obesijo nad peč ali na drug suh kraj. Po 15—30 dni trajajočem takem sušenju je skuta porabna za pripravljanje sirišča. V to svrhu se skuta navadno namoči v kislji sirotki in tako razredčeno sirišče prilije mleku, da se v $\frac{1}{2}$ do 2 urah strdi. V taki skuti je nebroj raznih vrst bakterij, od koristnih mlečnokislinskih, pa do najškodljivejših

napihovalnih in gnilobnih glivic. — Vendar je to sirišče primitiven izraz praksa, da je pri sirjenju mleka treba neke siriščne encimov, marveč tudi bakterij. Ne da se vsled tega kar tako nadomestiti s tovarniškimi sterilnimi sirišči. Kdor odsvetuje njegovo uporabo, mora tudi nasvetovati, kako naj sirar ali gospodar v danih prilikah pripravlja nasade koristnih bakterij, odnosno razmnožitev bakterij v mleku.

2. Naravno sirišče. Ker vsebuje domače sirišče preveč škodljivih bakterij, je sirarstvo prešlo na uporabo »naravnega sirišča«. Tele, jagnje ali ko-

Prezrez sluznice siriščnika. Povečan 30/1. — V = vezna tkovina (prava koža), v kateri se nahajajo žlezice = Ž in v njih sirilne stanice = S. Žlezice končujejo znotraj v vezni tkanini (sluznici) topo zaokroženo zaprte, na površini sluznice pa cevkam podobno odprte = O.

zlič ne sme sesati vsaj 12 ur predno se zakolje. Sirilni encimi se naberejo tedaj v kožici siriščnika in želodec zaklane živali je skoraj povsem prazen. Sirišček se odreže in iztisne iz njega vsebina. Neopran in neosoljen se napihne, kakor svinjski mehur. Zunanja površina meha se nekoliko ostrga z nožem in mehur se obesi (često zunaj lahko potresen s soljo) na zračen prostor, da se posuši. Pravilno sirarsko se mora pred uporabo vsaj 3 mesece sušiti. V svrhu uporabe se zvije navadno 12 želodcev liki salama, trdo poveže in nato se pri merni odrezki namakajo 24 ur pri 30° C v čisti sirotkini vodi, ali vsaj v posneti sladki sirotki (podrobna navodila za pripravljanje naravnega sirišča najdeš v

knjigi »A. Pevc, Sirastvo«, ki izide v kratkem v založbi Zadrúžne zveze v Gorici). Le v kožici tako pripravljenih sirišnikov je istotako vse polno sirarsko koristnih in škodljivih bakterij, vendar vseh neizmerno manj, kakor v domačem sirišču. Ker pa so bakterije pri sirjenju neobhodno potrebne, je tudi neobhodno potrebno, da izlužimo sirilne encime iz kožice v 30° C gorki sirotkini vodi (sirotka, potem ko smo skuhalo skuto) ali vsaj sirotki. Mlečni sladkor sirotke služi bakterijam za hrano. Pri 30° C se ugodno razvijajo koristne mlečno-kislinske, ne pa škodljive napihavalne, (te uspevajo najboljše pri toplotah okrog 37° C) ali slab okus ustvarjajoče gnilobne bakterije (te ljubijo bolj nizke toplote, okrog 10–15° C). Kipelna omara za pripravljanje naravnega sirišča je v sirarnah neobhodno potrebna. Strogo vzeto, postopa pravilneje sirar, ki siri z domačim siriščem, nego sirar, ki siri s slabo pripravljenim naravnim siriščem. Toda za kakovost sira je vsikdar boljše prav pripravljeno naravno sirišče. V ementalnem sirarstvu se v to svrhu uporabljajo le telečji želodci-sirišniki.

3. **Tovarniška sirišča.** Tovarne izlužijo sirilne encime iz sirišnikov pri sobni temperaturi v 24 urah s pomočjo slane vode (10% kuhinjske soli in 2% borove kisline) in nato filtrirajo skozi papir iz steklene volne. Dobijo na

ta način tekoči izvleček, takozvano »sirilno tekočino« ali »ekstrakt« z močjo 1:8.000 do 1:20.000 (en liter te tekočine zasiri 8.000–20.000 l mleka pri 41° C v 40 minutah). Če sirilni izvleček z vakuumaparatom pri nizki toploti izparirajo, nastane »sirilni prašek«, ki ga nato lahko stisnejo v »sirilne tablete«. Prašek učinkuje z močjo 1:75.000 do 1:150.000 ali tudi silnejše. Nekdaj je bilo pripravljane tovarniških sirišč velika tajnost, danes imajo mlekarne na Holandskem že svojo zadrúžno tovarno za sirišča v Leenwardenu. Tovarniška sirišča so praviloma bolj ali manj sterilna, ne vsebujejo nobenih bakterij. Pri nakisanem, toda sicer dobrem mleku je to prednost, ki se je pri preveč zrelem mleku poslužijo često tudi ementalni sirar. Sladkemu mleku pa moramo pridati prej 1–2% maslarskih kultur (streptokokov) ali 100–150 cm³ sirarskih kultur (Bac. casei E) na 100 l mleka v kotlu — moramo pridati! Uporaba tovarniških sirišč je tesno vezana na poznavanje bakteriologije. Z njimi izkoristimo prednosti domačega, ali dobro pripravljene naravnega sirišča, ognivši se često zelo občutnim slabostim teh slednjih. Najboljši proizvod na tem polju je švicarsko peptosirišče, ki vsebuje ne le sirilne encime kakor druga sirišča, marveč tudi še druge, sirnino raztapljajoče encime želodca (pepsin itd). To sirišče izboljša okus in pospeši zorenje sira.

Sadjarstvo

Nekateri največji škodljivci našega sadnega drevja.

Listne uši.

Visoka cena breskev in razpisane nagrade za nove nasade, so napotile marsikoga, da je v večjem številu nasadil breskve. Pa ni dovolj, da samo breskve zasadi in se potem ne brigamo zanje, ampak moramo jih potem stalno oskrbovati,

negovati in braniti pred škodljivci, katerih ima — žalibog — breskev obilo. Najhujši škodljivec na brekvi je listna uš, bodisi črna ali zelena. Ta golazen, ki se pojavi takoj spomladi v velikanskih množinah, srka sok iz listov in mladik in izločuje sladko tekočino. Ta sok vabi sladkosnedne mravlje, ki potem v procesijah lezejo na breskve. Napadeno in z

mano namazano listje se začne krčiti in zvijati. V tem zgubančenem listju se v gubah potem skrivajo uši, da jim je težko priti s katerim koli sredstvom do živega. Zato pa moramo pravočasno in sicer takoj, ko so se pojavile prve listne uši na breskvah, začeti jih zatirati. To storimo najlažje in najcenejše s trskami »Quasiasia«, ali pa — kakor tem trskam tudi pravijo — z mušjim lesom. V to svrho dene močiti 4—5 kg teh trsk v 100 l vode. Trske ostanejo v vodi 2 dni. Potem ocedimo to vodo in ž njo močno poškopimo breskve. Za škropljenje rabimo navadne škropilnice, kakor za trte. Najboljše so one škropilnice, ki delajo z velikim zračnim pritiskom. Že enkrat rabljene trske pa ne vržemo proč, ampak jih lahko porabimo še enkrat. Pri drugi uporabi jih potem skuhamo na vodi. Ko so trske eno uro vrele, ocedimo vodo in potem dolijemo tej vodi $\frac{1}{3}$ toliko vode, kakor prvič. Toraj na 4—5 kg že enkrat rabljenih trsk le 33 litrov vode. Škropljenje je večkrat ponoviti. Škropljenje s kvasijevimi trskami je zelo učinkovito, a uspeh bi bil še boljši in večji, če bi vsi breskve redno škropili, ker se širijo listne uši iz drevesa na drevo, od soseda k sosedu. Zato škropite vsi in uspeh ne bo izostal: obilica lepega in dragega sadu bo — če Bog da — dobro poplačala ves trud in stroške.

J. U.

Sljivoder.

Spada istotako k rilčkarjem, kot jabolčni in hruškovec cvetoder, ki delata škodo z uničevanjem popkov. Na drevu viseče male češplje, ki imajo napol pregrizen pecelj, da se ne morejo razviti, so delo njezove samice. V teh nerazvitih češpljah, ki kmalu porudečijo, oziroma porjavijo in odpadejo predčasno z drevesa, se nahaja mal črvček, rilčkarjev zarod za božično leto.

Sljivodera uničujejo na ta način, da otresemo večkrat na lahko vsa češpljeva drevesa. Kar je bolnih, nagrizenih češpelj, popadajo na tla. Poberimo jih vse do ene in uničimo jih. Ponekod te češplje pobirajo in kuhajo prašičem. Tudi to je dobro, glavno pa je, da jih ne pustimo ležati pod drevmi.

Sploh se držimo pravila: vse prerano odpadlo sadje, bodisi nedozorelo, bodisi gnilo, poberimo takoj izpod dreves! To sadje je zalega mnogih najrazličnejših živalskih in glivičnih boleznih.

Jabolčni molj.

Gosenčice jabolčnega molja, ki se izvalijo iz metuljkovih jajčec že v jeseni, prezimijo v razpokah vej in debla. Spomladi, ko začne drevo poganjati, pridejo iz zimskih skrivališč in razjedajo mlade liste. Navadno se naselijo na vejah v toliki meri, da ostanejo od listov samo gola rebra (žile), vse drugo požrejo.

Na njih škodljivo delo nas opozorijo že od daleč gole, objedene veje ovite v lepko svilasto prejo, podobno pajčevini, v kateri se nahaja celo gnezdo gosenic. Jabolčnega molja uničujemo najlažje na ta način, da odstranimo iz napadenih vej prejo in zmečkamo gosenice z roko, ali pa jih otresemo z vej na tla in pohodimo.

Mnogo gospodarjev gre mimo teh goseničjih gnezd, toda malokdo se zmeni zanje. Kolikor bo dal Bog, toliko sadja bo, to je odgovor mnogih naših kmetovalcev. Sadne škodljivce pa naj uničuje zimski mraz in tice. Res je, da ima kmet mnogo dela z oranjem, gnojenjem in spravljanjem semena v zemljo in da ostane za negovanje sadnega drevja le malo časa na razpolago, res je pa tudi, da sadnih škodljivcev ne uničuje večinoma radi tega, ker ni na to navajen. Toda današnji čas ni več tak, kot je bil pred desetimi, dvajsetimi leti. Danes moramo gledati, da izkoristimo ves čas, in da uporabljamo vsa sredstva, ki nam jih nudi moderno kmetijstvo, če hočemo povečati naše dohodke bodisi na sadju, ali pa na ostalih poljedelskih pridelkih.

Vemo, da ne more naš kmet negovati sadnega drevja tako, kot kak sadjar, ki se peča edinole s sadjem. Nekaj bi pa tudi on lahko storil v obrambo proti raznim škodljivcem, ki se pojavljajo vsako leto v večji meri. Prej ali slej se bo moral na to privaditi, ker ga bodo prisilile slabe gospodarske razmere.

Ing. Pegan.

Vinogradništvo in kletarstvo

Ing. Francè Pegan:

Boj proti peronospori in oidiju.

Peronospora.

Marsikateri kmetovalec je imel lansko leto osmojene trte in vsled tega občutno škodo na vinskem pridelku. Tarnal je ubogi revež in klel tovarno, ki mu je dala mesto galice pobarvano sodo.

Ali pa je bila res tovarna kriva, da so bile trte osmojene? Ali ni bila mogoče krivda na njem samem, ker ni škropil trt pravočasno, ali ker ni dobro naredil mešanice modre galice in apna?

Če mu je kdo izrazil te in podobne pomisleke, je bil jezen in razžaljen. Kdo bo njega učil škropiti in mešati modro galico in apno, saj to dela že dvajset let, pa se mu še ni pripetilo, da bi imel vse trte osmojene, kot lansko leto.

Res je, dragi moj, da škropiš trte že dvajset let, saj jih škropijo vsi naši kmetje, ne samo dvajset let, ampak tudi trideset in še več. Vendar ne napravita niti dva popolnoma enake mešanice. Postavimo se na kak hribček, odkoder lahko vidimo večino vinogradov naše okolice. Kaj bomo zapazili? Nekateri vinogradi kažejo že oddaleč lepo temnomodro barvo — ti so poškopljani s pravilno raztopino. Pri drugih ta barva ni tako izrazita, je bolj medla — ti so škropljeni z mešanico, v kateri je bilo premalo apna. Tretji se zopet belijo, mesto da bi bili modri, ker je bilo v mešanici preveč apna.

Peronospora napravi vsako leto ogromno škodo, ki bi bila gotovo manjša, če bi naši vinogradniki pravilno naredili brozgo in pravočasno škropili trte.

Pa naj že izvira krivda od katerekoli strani, moramo jo na vsak način odstraniti. Če tega ne storimo, spravimo v nevarnost naše vinogradništvo, ki že itak trpi veliko krizo radi pomanjkanja trga za vino.

Kdor hoče, da bo njegov boj proti pe-

ronospori uspešen, mora upoštevati sledeče:

1. Narediti mora pravilno raztopino modre galice in apna.

Gospodarski list je pisal že opetovano, kako naredimo pravilno mešanico modre galice in apna, ali kot jo drugače imenujemo bordoško mešanico. Radi ogromne važnosti, ki jo ima pravilno napravljena brozga in radi velikih škod, ki jih trpi naš vinogradnik vsako leto samo vsled tega, ker te mešanice ne naredi pravilno, hočemo opozoriti ponovno na napake, ki se delajo pri mešanju raztopine modre galice z apneno vodo.

Za pripravo bordoške mešanice moramo imeti dve leseni posodi (orni) od katerih mora držati ena vsaj 100 l. V vsako od teh dveh posod denemo 50 l čiste vode. Za prvo škropljenje odtehtamo 1 kg modre galice in jo obesimo zvečer v prvo posodo, da se čez noč raztopi. V kaki manjši posodi (brentaču) ugasimo 1 kg živega apna v dveh do treh litrih vode. Dobljeno apneno mleko precedimo skozi sito v drugo posodo (orno) z vodo. Če nimamo živega apna, kar bi bilo seveda najboljšje, vzamemo približno 1½ kg gašenega (če je gosto malo manj, če pa je bolj redko, malo več), ga razredčimo v brentaču s par litri vode in precedimo skozi sito v orno. *Ko je vsa galica raztopljena, jo izlijemo med stalnim mešanjem v posodo z apnenim mlekom, in ne obratno apnenega mleka v raztopino modre galice.* Kdor ima navado, ali pa je prisiljen zakasnit s prvim škropljenjem, naj vzame mesto 1 odstotne raztopine 1¼ do 1½ odstotno.

Če rabimo dnevno večje količine bordoške mešanice, bi imeli mnogo sitnosti z vednim pripravljanjem in mešanjem. Zato si pomagamo na sledeči način: Če rabimo na pr. 500 l mešanice, vzamemo 5 kg galice mesto 1 kg in ravno tako 5 kg negašenega, oziroma 6½ do 7 kg gašenega apna. Na ta način dobimo 5 odstot-

no mešanico. Ker pa rabimo 1 odstotno, vzamemo vsakokrat, ko peljemo brozgo v vinograd 20 l te mešanice in 80 l vode. Na ta način si prihranimo mnogo dela in če smo poskrbeli, da je mešanica pravilno narejena, je vse naše delo enako (ne kot se dogaja včasih, da je polovica vinograda modra, druga pa bela) in razven tega tudi dobro.

Ne pozabimo, da morajo biti posode za pripravo bordoške mešanice lesene, ne pa železne. Če rabimo apno, ki je ležalo že več časa gašeno v jami, moramo paziti, da je dobro. Na noben način ne smemo rabiti apna, ki je ležalo na zraku in brez vode. Tako apno ni več mehko in mastno, ampak suho in se tudi z vodo dobro ne meša. Za pripravo modre galice ni dobro. Kdor uporablja tako apno, naj ne pričakuje od škropljenja velikega uspeha.

Voda, ki jo rabimo za mešanico, naj bo čista. Ne uporabljajmo vode iz kalnih mlakuž, ki so polne nesnage, žab in raznih drugih živali. Take vode so gnile in nasičene z raznimi plini. Imamo sicer več dela, če moramo vodo voziti od daleč, toda kdor hoče sebi dobro, bo to naredil.

Apneno mleko dobro pomešajmo in vlivajmo v vodo vedno skozi gosto sito, ali skozi čisto vrečo. S to malo zamudo bomo odpravili mnogo sitnosti in izgube časa pri škropljenju. Če apna ne precedimo, se nam cev pri škropilnici venomer zamašuje z drobnimi apnenimi delci, kar zelo ovira delavce pri delu. Dalje vzemimo natančno odtehtano množino modre galice in ravnotako apna. Tudi vode ne sme biti ne več, ne manj, kot 50 l v vsaki posodi. Na galico že pazi vsak, da jo odtehta, ker je draga, apna se pa že vzame približno, ravnotako se ne gleda na to, ali je par litrov vode več, ali manj.

Ne bodimo površni! Napačno napravljena mešanica nam lahko uniči ves vinški pridelek. Če denemo premalo apna, ostane v raztopini še nespremenjena modra galica, ki nam osmadi trte. Isto se nam lahko zgodi, če vzamemo premalo vode. Raztopina je premočna in popari posebno mlade poganjke. Če pa vzamemo preveč apna, je mešanica mnogo

manj občutljiva in jo dež kmalu spere z listov.

Tehtajmo zato galico in apno in merimo vodo! Saj je dovolj, da posodo, v kateri delamo bordoško mešanico zmerimo samo enkrat in si na nji z zarezi znamujemo merilo.

Če bi bila modra galica popolnoma čista in če bi bilo čisto in brez primesi tudi apno, bi bila mešanica, narejena iz 1 kg galice in 1 kg apna (tehtano predno smo ga ugasili) pravilna. To se pa navadno ne zgodi, posebno v tem slučaju, če rabimo že staro gašeno apno, ki je enkrat bolj redko, drugič bolj gosto. Zato moramo paziti, da ne prilijemo apnenemu mleku niti preveč galice, niti premalo.

Kako to določimo?

Pravilno narejeno mešanico spozna dobro izurjeno oko že po barvi. Seveda nas oko tudi lahko vara. Zato imamo na razpolago še sledeča znamenja:

Narejeno mešanico pustimo, da se sesede. Če je narejena pravilno, mora biti tekočina nad usedlino, če jo vzamemo v kozarec, popolnoma čista. Če je tekočina še vedno višnjevkaste barve, moramo pridati mešanici še apna.

Najsigurnejše sredstvo je takoimenovani *lakmusov papir*, ki se ga dobi v drogerijah. Ta papir dobimo v dveh barvah, rudeč in moder. Ko se je mešanica sesedla, pomočimo v tekočino košček rudečega lakmusovega papirja. Če postane moder, je mešanica pravilna. Če pa v mešanici moder lakmusov papir porudeči moramo pridati še apna.

Če bomo vedno točno odmerili vodo in natančno stehali galico in apno, ne bodo razlike nikdar velike.

2. Trte moramo škropiti o pravem času.

Škropljenje proti peronospori pomaga samo v tem slučaju, če škropimo pravočasno. Včasih je razlika enega dneva usodepolna, da včasih celo razlika par ur. Zakaj?

Vzrok tiči v tem, da se širi peronospora pod ugodnimi pogoji, to je v toplih, vlažnih dneh z neverjetno hitrostjo.

Peronospora, ki se imenuje s pravim znanstvenim imenom *pasmopara viticola* je sorodna s plesnobo krompirjevih lis

tov. Seme s katerim se vzdržuje peronospora od leta do leta so majhni, prostemu očesu nevidljivi zimski trosi, ki prezimijo v odpadlem listju, na katerem je bila prejšnje leto peronospora. *Odstranimo iz vinograda, ki je bil lansko leto napaden od peronospore, vse listje.* Tudi to je en zelo važen činitelj v borbi proti peronospori.

Spomladi, ko se začnejo razvijati na trti listi, skalijo ob ugodnem vremenu zimski trosi, ki se nahajajo v odpadlem listju in na zemlji. V eni noči se razvije iz njih popolna plesen z množino letnih trosov — konidijev, ki jih raznaša veter na vse strani. Če pride tak tros na trtni list, razpade v kapljici vode v 5 do 8 majhlih trosov, ki se premikajo po vodi sem in tja in se po nekem času zajedò v list. V notranjosti lista razvijejo na vse strani koreninice podobne nitke, ki sesajo iz stanic sok. Vsega tega mi s prostim očesom ne vidimo. Šele drugi dan zagledamo na spodnji strani listov bele lise, trosnice peronospore, z veliko množino trosov, ki padajo na spodnje liste, ali pa jih raznaša veter na sosednje trte, kjer se iz njih zopet razvije nova plesen. Kot vidimo, je potrebna za razvoj peronospore voda. Zato se širi peronospora ob toplih in vlažnih dneh z neverjetno hitrostjo. Danes smo na primer opazili bolezen na par listih, drugi dan je že precejšno število listov pobeljeno na spodnji strani od plesnobe in predno pridemo v vinograd s škropilnico, so se novi trosi v neizmeren številu zarili v trtne liste. Bolezen je napadla že večino trt in v listih razvila svoja uničujoča vlakna — koreninice. Čeprav na vseh še ne vidimo znakov boleznih, je škropljenje že prepozno. Zabranili bomo sicer, da se ne bo širila peronospora na nove trte, kjer pa že tiči njena kal v listih, ni več pomoči.

Iz navedenega spoznamo, da ne smemo čakati pod nobenim pogojem, da se pozavi bolezen, ampak da moramo škropiti trte takoj, ko so poganjki dovolj veliki. Kdor je zamudil prvo škropljenje proti peronospori, si je podpisal obsodbo. Vse poznejše škropljenje me ne pomaga več. Peronospora napada razven listov tudi

zelene poganjke in cvet, zato moramo paziti, da poškopimo z bordoško brozgo celo trto.

Širjenje peronospore zelo pospešuje plevel, ki zadržuje v vinogradu vlago, brez katere se peronospora ne more množiti. Vniogradi naj bodo zato čisti in zračni, da ne bodo zadrževali škodljive vlage.

Škoda, ki jo povroča peronospora obstoji v tem, da začne staničevje napadati njih listov umirati, listi usihajo in predčasno odpadejo. Rastlina, ki je oropana listov, je podobna živali, ki ima zamašena usta. Ne more se razvijati, zato je tudi pridelek majhen. Trte, ki bi ne bile škropljene par let, bi peronospora uničila tako, da bi morale vsled pomanjkanja listov usahnuti. Razven tega dela peronospora veliko škodo tudi na lesu. Napadene mladice se slabo razvijajo. Les ne dozori popolnoma, zato mnogokrat pozebe. Mladi grozdi (zarod), ki so napadeni od peronospore, izgubijo vse napadene jagode, ki odpadejo. Debelejše jagode, ki so napadene od peronospore ne odpadejo, ampak olesenijo in ne dozori popolnoma. Včasih začnejo tudi gniti, kot pri grozdni plesnobi, posebno ob deževnem vremenu.

Glede načina škropljenja velja sledeče:

Trte ne smejo biti z modro galico polite, da kar kaplja iz njih. Čim bolj na drobno razpršuje škropilnica brozgo, tem boljša je. Škropljenje ima največji učinek, če je mešanica razpršena po listih v drobnih, komaj vidnih kapljicah, ki so gosto ena pri drugi.

Še eno lastnost peronospore moramo vzeti v obzir, da tvori namreč peronospora svoje trosnice s trosi samo na spodnji strani listov. Zato moramo predvsem paziti, da škropimo trte kolikor mogoče od spodaj navzgor, tako da poškopimo kar največ listov na spodnji strani. Ne katere novejšje vrste trtnih škropilnic imajo na koncu navzgor zakrivljeno cev, ki ne razpršuje brozge naravnost, ampak poševno navzgor.

Grozdna plesnoba.

Grozdno plesnobo ali oidij (Oidium Tuckeri) povzročujejo majhne glivice,

podobno kot peronosporo. Te glivice se razpletajo po listih in jagodah v obliki majhnih nitok in srkajo iz njih s svojimi sesalnimi izrastki sok. Vsled tega se dotični organi ne morejo razvijati. Na listih se naredijo belo-sive lise, ki se dajo s prstom zbrisati, medtem ko se prevlaka peronospore ne da zbrisati z listov. Te lise so na razloček od podobnih lis pri peronospori na obeh straneh lista (peronospora je samo na spodnji strani). Lise na listih potemnjijo, listi odumirajo in odpadejo.

Mnogo več škode napravi grozdna plesnoba na jagodah. Napadeni grozdi so taki, kot bi bili potreseni s pepelom. Jagode zlesenijo in razpokajo, tako da njih sok deloma izteče. Predno grozdje dozori, se ga loti ponavadi še gniloba, ki pokvari vinu okus in ga naredi nestanovitno.

Grozdna plesnoba napada trte posebno v vlažnih legah. Najbolj se širi v toplim vremenu. Čiščenje vinogradov in odstranjevanje plevla je dobra obramba proti širjenju grozdne plesnobe, enako kot pri peronospori.

Proti grozdni plesnobi se borimo z žveplanjem trt in zaroda. Za žveplanje uporabljamo le najboljše žveplo, ker edino to se prilepi na liste in grozde, medtem ko grobo žveplo z njih odpade. Dobro žveplo je sicer drago, vendar pa je še vedno mnogo cenejše, kot grobo, ker ima veliko večji učinek. Za žveplanje so najboljše oni mehovi, ki imajo pripravo za drobljenje žvepla. Če si ne moremo kupiti takega meha, moramo žveplo pred uporabo dobro zdrobiti, da ni v njem nobenih kroglic.

Vinograde žveplamo prvič, ko so poganki dolgi eno ped, to je pred prvim škropljenjem z bordoško mešanico. Pozneje žveplamo po potrebi še enkrat ali dvakrat. Žveplajmo le v tistem vremenu, ko ni vetra. V mokrih dneh ni dobro žveplati, enako ne takrat, ko je po listju rosa. Najboljši uspeh dosežemo, če sledijo žveplanju topli solnčni dnevi.

Kmetovalci! Ne odlašajte z žveplanjem in škropljenjem!

O zelenem cepljenju.

V mesecu maju je najboljši čas za cepljenje trt v zeleno. Glavna pravila za to cepljenje so ta:

1. Pri nabiranju potrebnih cepičev pazi, da jih režeš le od dobrih in plemenitih trt. Ne oziraj se toliko na rodovitnost trte, ampak predvsem na kakovost grozdja, ker bolje je pridelati nekaj manj vina, pa dobrega, kakor nekaj več, zato pa veliko slabše kakovosti. Paziti moraš tudi nadalje, da režeš cepiče le od onih trt, ki so manj podvržene peronospori in grozdni plesni.

2. Nabrani cepiči ne smejo imeti ne prezrele in tudi ne preveč mehke in sočne mladike. Mladika za cepič je najugodnejša tedaj, ko se ne da več stisniti med prsti; a tudi tako zrela ne sme biti, da bi bil že viden stržen. Za cepiče naberim mladikam odrežemo takoj mehke vršičke in pretrdi košček vznožja in jim obenem porežemo vse liste, puščajoč pa par cm peclja in vse zaperke. Tako pripravljene cepiče zavijemo v vlažno krpo, v kateri jih hranimo do cepljenja.

3. Teden dni pred cepljenjem omandamo divjakom, ki jih hočemo cepiti, vse slabejše poganjke, pustimo pa 2—3 močnejše poganjke rasti. Enega, ali dva teh poganjkov potem cepimo.

4. Ko gremo cepiti, vzamemo s seboj poleg cepičev, zavitih v mokri krpi, še dober in ostró nabrušen cepilni nož, najboljše znamke »Kunde« in potrebno množino gumijevih trakcev, najboljše znamke »Excelsior«.

5. Pri cepljenju napravimo najpoprej poševen prerez na divjaku in sicer blizu pri tleh in blizu nad očesom. Nož nastavimo na očesni strani in ko režemo, vlečemo nož proti sebi in ne pritiskamo. Le na ta način je mogoče napraviti raven in gladek prerez. Ko smo to storili, izberemo cepič enake debelosti, kot je mladika od divjake in napravimo tudi na njem enako dolg prerez, istotako blizu pod očesom in na očesni strani. Ko smo to storili in sta si reza enako velika in dolga, prerežemo kakih 3—5 cm nad očesom cepič. Na ta način pripravljeni cepič ima samo eno oko. Nekateri puščajo

cepičem po dve očesi, vendar pa taki cepiči nimajo nobene prednosti, pač jih pa še rajši odlomi veter.

6. Odrezani cepič položimo z rezom na rez in ga povežemo z gumijevim trakcem. Lastiko ne smemo niti premalo, niti preveč nategniti. Povezanje izvršimo tako, da se omotani trakec križema krije, tako nekako kakor vežejo gamaše ital. vojaki. Kako je to napraviti, je težko opisati, treba je videti.

7. Na mladikah divjake in sicer od tal do cepiča je pustiti vse liste in zelo pogrešeno je, odrezavati jih, kar marsikateri delajo. To delo je škodljivo.

8. Cepiče, ki so pognali, moramo potem večkrat škropiti z modro galico, ker rastejo pri tleh in so zelo podvrženi peronospori.

9. Ko cepiči porastejo, jih je privezati h kolu, da jih veter ne polomi. Če sta na eni trti dva sprimljena cepiča, je slabše šega odrezati, da se močnejši lepše razvije.

10. Cepi se lahko tudi v členu, ali ta način cepljenja je težje izvršljiv in tudi zamuden. Četudi je sprimljenje v očesu popolnejše, se je ta način cepljenja opustil.

Just Ušaj.

Poljedelstvo in vrtnarstvo

Okopavajmo redno in o pravem času!

Pletev in okopavanje je za razvoj rastline ravno tako važno in koristno, kot gnojenje.

Od okopavanja zahtevamo tri stvari: da je pravilno, zadostno in da je izvršeno o pravem času.

1. Okopavanje mora biti pravilno.

Prvo okopavanje, ki ga lahko imenujemo pletev, bo več ali manj pri vseh rastlinah enako. Ta pletev ima namen razdrobiti trdo skorjo, ki se ponavadi naredi vsled dežja na posejani, dobro obdelani in pobranani njivi, posebno v težjih zemljah. S tem da razdrobimo skorjo, odstranimo mladim rastlinam trdi oklep, ki jih ovira v razvoju in napravimo zemljo bolj zračno, kar je predvsem važno za ilovnate zemlje. Razen tega uničimo s pletvijo nadležni plevel, ki se vedno hitreje razvija, kot mlade kulturne rastline, ki smo jih posejali in jim jemlje svetlobo in hrano. Še eno važno ima ta prva pletev, posebno v krajih, ki trpijo vsled pomanjkanja dežja. S tem namreč, da razdrobimo trdo skorjo, ki se je napravila na njivi, zrahljamo gornjo plast zemlje in omejimo izhlapevanje vode iz zemlje. Trda, od dežja zbita zemlja se kmalu

izsuši. Nasprotno pa zadržuje zgornja zrahljana plast zelo dobro zemeljsko vlago, tako da se ohrani voda na okopanah njivah delj časa, kot na neokopanih in da zdržijo rastline na okopanih njivah več časa brez dežja, kot na neokopanih.

Drugo okopavanje je posebno važno na njivah, ki so zelo zapleveljene. Ima isti namen, kot prvo: zrahljati površino zemlje in uničiti plevel. Pri drugem okopavanju so posejane, ali usajene rastline že velike, vendar pa jim povzročajo plevel še vedno veliko škodo. Posebno dobro moramo izvršiti drugo okopavanje v tem slučaju, če je bil pri prvem okopavanju deževno vreme in je začel pokopani plevel zopet rasti. Z drugim okopavanjem združimo navadno tudi redčenje ali pretrgavanje koruze in pese (če je sejana na stalno mesto).

Pri redčenju moramo nepotrebne rastlinice vedno izriti iz zemlje s korenino, ne pa samo presekat, ali odščipniti. Iz prerezanih korenin se razvije navadno več nepravilnih, zgrbančenih rastlinic (na primer pri koruzi), ki s svojimi koreninami izčrpavajo zemljo in tako škodujejo zdravim rastlinam, ki rastejo zraven njih, dobička pa nam ne dajo nobenega.

Tretje okopavanje je pri različnih rastlinah različno. Peso in korenje na primer okopavamo na ravno, medtem ko krompir in koruzo osipamo. Pri tem okopavanju upoštevamo razne lastnosti vsake rastline posebej in jo zato okopujemo tako, kot zahteva njen razvoj. Če bi na primer peso osuli, kot krompir, bi nam začela gniti. Nasprotno bi se na ravno okopan krompir ne razvil tako lepo, kot osipan. Glede koruze so mnega različna. Nekateri jo osipajo, drugi ne. So kraji, kjer izvrstno uspeva koruza, dasiravno je ne osipajo, ampak jo trikrat okopljejo na ravno. Pri nas kaže seveda koruzo osipati že zaradi vetrov, ki bi jo gotovo povalili, če bi ne bila osuta.

2. Okopavanje mora biti zadostno.

Čim več plevela je v kaki zemlji, tem večkrat jo moramo opleti in okopati. Težja (ilovnata) zemlja je potrebna okopavanja v večji meri, kot peščena. V dobro pognojjenih zemljah raste plevel posebno bohotno, zato jih je treba večkrat okopati. To velja za zemlje, ki so gnojene s hlevskim gnojem in za one, na katere smo trosili umetna gnojila.

Zapomnimo si, da nam ne bo dalo še tako skrbno gnojenje nikdar zadovoljivih uspehov, če ne bomo skrbeli za zadostno pletje in okopavanje.

3. Okopavanje mora biti izvršeno o pravem času.

Naš kmet nima nikdar časa v izobilju, posebno ne oni, ki nima v hiši dovolj delavnih moči in je navezan na delavce. Vendar pa bomo imeli od okopavanja zadovoljiv uspeh le tedaj, če bomo upoštevali sledeče:

Ne okopavajmo nikdar premokre zemlje, ker v tem slučaju dosežemo le nasprotno od tega, kar smo hoteli. Zemlja je od orodja in od naših stopinj bolj stlačena, kot pa zrahljana in podsekani plevel bo začel v mokri zemlji rasti še bujnejše, kot prej. Zelo zapleveljenih njiv ne okopavajmo neposredno pred dežjem, ker sicer ne bomo uničili plevela. Po dežju pa ne odlašajmo predolgo, ker se vsled dežja zbita zemlja kma-

lu izsuši. To občutimo posebno v vročih mesecih, ko naenkrat pripeče solnce. V nekoliko dneh je zemlja tako trda, da je sploh ni mogoče več okopati do prihodnjega dežja. V tem slučaju najbolj spoznamo vrednost okopavanja, ki je izvršeno o pravem času. Njiva, ki ni okopana, je suha, zemlja je trda, kot kamen in vroča, kot peč. Rastline so vse ovenele in če pritiska vročina več časa, začnejo listi rjaveti in usihati. Po polnoma drugače izgleda njiva, ki je bila po dežju o pravem času okopana. Gornja plast zemlje je zrahljana in omekuje preveliko izgubljanje vode iz zemlje. Voda se dviga po kapilarnih, kot las tankih votlinicah, ki se nahajajo v spodnji nezrahljani zemlji navzgor, dokler ne pride do zgornje vrste, kjer se ustavi. Dalje se ne more dvigati, ker v zgornji zrahljani zemlji ni tako majhnih kapilarnih votlinic. Tako se nabira voda, ki bi v neokopani zemlji izhlapevala, okrog rastlinskih koreninic, ki jo poželjivo vsrkavajo in vsled tega dolgo časa kljubujejo tudi najhujši vročini.

Stopanje vode iz spodnjih plasti navzgor si predstavljamo lahko tako, kot stopanje petroleja po stenju. Če je stensj še tako dolg, petrolej bo vedno prišel do vrha, kjer obstane in če tam prižgemo stensj, zagori. Tudi voda se dviga po majhnih kapilarnih votlinicah, ki se nahajajo v zemlji do površja in tam izhlapeva. Če pri vrhu uničimo te male votlinice, s tem da zemljo okopljemo, ne pride voda več do vrha. Zgornja zrahljana plast jo zadržuje nižje in jo s tem obvaruje pred izhlapevanjem.

Kdor bo okopal in plel zemljo vedno pravilno, zadostno in o pravem času, ta bo imel čiste nezaplevljene njive, njegova zemlja bo dobro prezračena in bo zadrževala vlago tudi v hudih poletnih vročinah. To se bo seveda poznalo tudi na posevih.

S tem, da smo zemljo dobro preorali in pognojili, smo naredili polovico dela, če pa razventega še zemljo redno in pravilno okopljemo, smo naredili vse, kar je potrebno za uspešen razvoj posejane, ali vsajene hrane.

Splošno gospodarstvo

Razdalja sajenja dreves ob mejnikih.

Je to važno vprašanje in večkrat vzrok velikih prepirov, pravnih in stroškov.

Zakon pravi: »Ni dovoljeno saditi dreves v manjši razdalji od mejnikov, kot predpisujejo krajevne odredbe. Ako teh ni pa veljajo naslednje določbe:

1. Trije metri za drevesa z visokim deblom. Za taka drevesa se smatra ona, katerih debl ali veje dosega znatno višino, kot n. pr. oreh, kostanj, hrast, bor, cipresa, topola, javor in podobna.

2. Poldrugi meter za nizkodebelnata drevesa, med katera spadajo hruške, jabolane, češnje in drugo sadno drevje, ki ni navedeno pod točko 1., potem murve, vrbe itd.

3. Pol metra za trte, grmičevje, žive meje, nizke murve, sadno drevje v šparirjih do višine dveh metrov in pol.

Omenjene razdalje se ne upoštevajo, ako je zemlja ograjena z zidom in ako visokost dreves ne presega zidu.

To bi bile v glavnem določbe zakona. Te določbe pa ne veljajo samo za drevesa, ki jih vsadimo, ampak tudi za ona, ki sama zrastejo.

Poleg tega moramo paziti tudi na sledeče: Hrasta ni mogoče vsaditi na manjšo razdaljo od sosedove posesti, kot tri metre, kljub temu da bi ga hoteli vzgojiti kot nizkodebelnato drevo, ker bi se potem hrast razvijal v širokost ako ne v visokost in bi njegove korenine zašle v sosedovo zemljišče.

Razdalja drevesa od mejnika se ne meri od zunanje strani debela (skorje), temveč od njegove srede in navpične črte. (Drugače bi lahko sosed zahteval, da se odstrani vsako drevo, ki se je toliko odebelilo, da ni zunanja skorja za 1 mm v pravi razdalji od mejnika.)

Kar se tiče potem vprašanja na sosedovo posest segajočih vej, oziroma v sosedovo posest segajočih korenin, si moramo zapomniti, da smatra zakon v

tem oziru za posest ves zrak nad zemljo do nebes in vso zemljo do pekla. Torej ima sosed pravico odstraniti vse veje, ki vise in vse korenine, ki segajo v njegovo posest.

Opomba: Pri vseh spornih vprašanjih, ki se tičejo mejnikov in motenja posesti, je najboljša mirna poravnava, ker se drugače vlečejo pravde za prazen nič skozi leta in leta. Komisije slede komisiji, stroški rastejo, premoženja se zadolžujejo in gredo na boben večkrat za pol klobuka zemlje: Inž. Rustja.

Cena svilodov.

Danes je težko govoriti o ceni svilodov, ker jih še ni na trgu. Predvidevajo pa se znatno nižje cene, kot lansko leto, ker je padel lansko leto trg svilodov ravno v dobo, ko se je mislilo, da bo lira zgubila precej na svoji vrednosti in so postajala vsa tuja denarna sredstva iz dneva v dan dražja.

Predvidevajo se cene za bodoči pridelek okoli 25.— L za kg svilodov. Seveda »Gospodarski list« ne prevzame za to notico nobene odgovornosti, pač pa jo sporoča tako, kot jo je pobral iz nekoga milanskega lista.

Na vsak način naj bo podlaga gojenju sviloprejk samo ono murvino listje, katerega pridelamo doma, oziroma smo si ga zagotovili po nizki ceni. Kdor ima mnogo lastnih murv in mnogo listja, bo še vedno visoko prišel na svoj račun.

Hranilne vloge v Zedinjenih državah

so znašale na koncu lanskega leta v približno 900 bankah 8082 milijonov dolarjev, to je približno 200.000.000.000 Lir. Precejšnja svota!

Oranje z motorjem.

V ajdovskem in v bivšem vipavskem sodnem okraju je bilo tekom aprila napravljeno poizkusno oranje z motorjem. Poizkusi so izpadli v popolno zadovolj-

stvo kmetovalcev, od katerih je marsikateri prepričan, da je ta način oranja oranje bodočnosti in da bo potrebno nabaviti še motorne pluge.

O celotnem vprašanju (kje in kako se kupi motorni plug, koliko stane, ali se izplača, itd) bomo poročali v prihodnji številki »Gospodarskega lista«.

Čebelarstvo

Pred akacijevo pašo.

Letošnje stanje čebelarstva ni nič kaj razveseljivo. Družine so silno oslabele. Ob nastopu lepih pomladnih dnevoov so se začele precej popravljeni, a nastopilo je zopet deževno vreme in žal ravno ob času, ko je češnja medila. Sedaj smo tik pred akacijevo pašo. Zadnji čas je, da pomagamo s spekulativnim pitanjem, se-ve poslužiti se bomo morali sladkorja, ker medu nima najbrže noben čebelar več. Svarimo pa pred umetnim medom, ki se ga lahko dobi po nizki ceni tu pa tam v kaki trgovini. Strokovni list »Apicoltore« sam svari čebelarje pred medom, ki je iz palm in prihaja iz Jutrovega po večini iz Senigalije. Ta med je tudi za čebele škodljiv.

Že zadnjič smo omenili, da bo letos prva skrb čebelarjev nadomestiti zgubljene čebelne družine. Za danes rečemo le dve besedi in sicer: Kako pomnožimo umetne roje in drugič, kako bomo najgotovejše dostavljali matice. Glede umetnih rojev opozarjamo čebelarje, da bo v svrhu močnih družin kazalo letos prevešati na ta način, ki ga priporoča »Slovenski čebelar« iz leta 1916 stran 127. Radi mrzlega vremena imejmo kolikor časa mogoče čebele le v vališču. Ob nastopu akacijeve paše odprimo jim medišče, v katero postavimo že izdelano satovje. Tako dosežemo boljši razvoj čebel in obenem nam ne bo nagajala pri tranju zaprta zalega, katero smo drugače prevešali iz vališča v medišče.

Da si pripravimo za umetne roje dobre matice, zberimo si kar najboljši panj z najbolj razvito družino, tej odstranimo matico in jo porabimo za napravo umetnega roja. V tem panju bodo čebele nastavile vse polno — okoli deset — mati-

njakov. Ti so najboljše kakovosti, ker so zrejeni v panju, ki je na višku svojega razvoja. V 10. dneh lahko porablamo matičnjake za napravo metnih rojev. Kolikor matic imamo, toliko jih lahko napravimo. Seveda enega manj, ker ga moramo prihraniti za prvotni panj.

Tako imamo lahko celo vrsto rojev in se nam ni bati da bi nam kak roj ušel.

Glede dostavljanja matic, če bi kdo na drug način delal umetne roje, pazimo, da ne pridemo brez potrebe ob matice. Prav je vedeti, kateri način je najsigurnejši, da čebele dostavljeno matico sprejmo.

Dognano je, da mlade čebele, neletalke, nikoli ne napadejo matice. Če torej napravimo umetni roj na ta način, da vzamemo nekaj satnikov iz starih panjev in jih postavimo na nov prostor, odletijo iz novo obljudenega panja vse stare čebele, oziroma letalke nazaj na svoj dom. V takem umetnem roju ostanejo le mlade čebele, katerim dostavimo lahko matico. Mlade čebele jo takoj sprejmejo.

Skušnja tudi uči, da sprejmejo čebele matico oslABLJENO in sicer iz nekakega čuta usmiljenja, vsled tega priporoča »Bienenwatter« naj matico, ki jo hočemo dostaviti, potopimo v čaši kave, v katero smo dali nekaj medu. Ko se matica boreč za življenje utruji, jo lahko prenesemo na satnik in čebelice jo koj obkolijo, priskočijo ji na pomoč, ter jo sprejmo. Druge puste v posebni kletki približno eno uro matico osamljeno in, ker ni čebel, da bi jo pitale, kmalu opeša. Tudi tako opešano matico čebelice takoj sprejmo. Druge zopet dostavijo matico v posebni mreži, ki jo zapro z voskom. Ko so čebele pripravljene matico sprejeti, odpro same voščen zamah.

Dr. Josip Ličan.

		Zadružništvo		
--	--	---------------------	--	--

D. Doktorič:

Neuspehi naših zadrug.

Ne uspevajo vse vrste zadrug enako v vseh krajih. Pri nas opazujemo dejstvo, da so najčvrstejše naše zadružne posojilnice. K temu prispevajo razni činitelji. V prvi vrsti enostavnost poslovanja, ki ne zahteva posebnih spretnosti, zato pa je tudi njih uprava po ceni, ljudstvo se jim je že privadilo in jim zaupa, koristi njihovega delovanja so vsakemu na prvi pogled jasne. Splošno opažamo, da so pri vseh naših organizacijah največjega pomena vodilne osebe. Čim bolj se te osebe odlikujejo vsestransko po svojih krepostih, tembolj pripomorejo tudi svoji organizaciji do uspehov, ker ljudstvo zaupa organizaciji radi odličnosti voditeljev.

Manj sreče imajo pri nas konsumne zadruge. Zelo jih ovira v poslovanju večna denarna suša. Kupoval bi pri njih vsak rad, plačal pa nobeden. Tako se nahaja zadruga vedno v stiskah, upniki nočejo dajati na upanje, dolžniki pa mislijo, da je zadruga samo za to na svetu, da jo izrabljajo. Zato mora načelstvo skrbeti, da kolikor mogoče omeji prodajanje na upanje. Že iz navedenega sledi, da je treba v vodstvu konsumov spretnih mož. Seveda s tem še od daleč nismo izčrpali vseh zahtev, ki jih stavi konsumna zadruga voditeljem. Voditelj konsuma mora biti več kupovalc in spreten prodajalec. O svojem delu mora dajati natančen obračun, zato mora biti tudi več knjigovodja. Takih ljudi seveda ni v izobilju, in če kje iztaknemo moža, ki ima vse te zmožnosti, ga je treba njegovemu znanju primerno plačati. Redke so pa zadruge, ki imajo sredstva, da bi mogle plačevati takega strokovnjaka. Če prav bi njeni dohodki to dovolili, žal moramo ugotoviti, da še nimamo dovolj zadrugarjev, ki bi to potrebo razumeli, da je treba posvojudu konsuma več izobrazbe, kot jo imajo navadni trgovski pomočniki.

ki. Dokler ne pridemo do spoznanja, ne smemo računati s posebnimi uspehi konsumnih zadrug.

Sveže, novo življenje vidimo pri mlekarskih zadrugah, ki bodo z gotovostjo v bodočnosti zelo važen, če ne najvažnejši gospodarski činitelj naših Gor, pa tudi dokaj važen činitelj vinorodnih dolin. Vendar pa žal ne moremo dati tega priznanja vsem mlekarjam. Nekatere iz predvojne dobe so tako okostenele, da se trdovratno upirajo vsaki vzajemni organizaciji in s tem potrebnemu napredku. Pri mnogih še danes vladata popoln nered in nejasnost gledé uprave premoženja, o smotrenem knjigovodstvu ni govora, tudi v predelovanju mleka najdemo še pogostoma popolno pomanjkanje strokovnega znanja. Kdaj bodo napredni zadrugarji obračunali z nesposobnimi odborniki, da se vse naše mlekarne dvignejo k smotrenemu delu?

Jasno nam mora biti, da niso uspehi našega zadružništva toliko odvisni od denarja in bogastva, pač pa od voditeljev. V prejšnji številki našega lista smo pisali o plemenitosti zadružne misli, a danes nadaljujemo, da potrebujemo bolj kot vsega drugega plemenitih in sposobnih mož v vodstvu naših zadrug. Bodi torej naša glavna skrb, da si teh pridobimo in ne bodo nas več vznemirjali neuspehi.

Po občnem zboru.

morajo zadruge poslati:

a) *Zadružni zvezi*: Zapisnik občnega zbora in računski zaključek.

b) *Podprefekturi*: Dva računska zaključka.

c) *Sodniji*: Predlog o vpisu novih članov načelstva in spremembi pravil, ako je občni zbor o tem sklepal.

č) *Davkariji*: Računski zaključek.

Uporabljate v te namene nove dvojezične tiskovine računskih zaključkov, ki jih je založila naša Zadružna zveza.

Slika udeležencev prvega knjigovodskega tečaja za voditelje mlekarn, ki ga je priredila goriška Zadrúžna zveza v dneh 19. do 21. marca v Cerknem. — Na sredi voditelj tečaja vlč. g. D. Doktorič, tajnik Zadrúžne zveze, na njegovi desnici urednik »Gospod. lista« inž. Rustija, na levi inž. Pegan.

Tržni pregled

Žita: Tekom zadnjega meseca je poskočila cena vsem žitom, tako na inozemskih, kakor tudi na italijanskih trgih. Konec meseca aprila javlja žitna borza v Milanu naslednje cene (za q blaga pri nakupu, ali prodaji najmanj 10 vagonov):

Žita:

domača pšenica	L 203—205
ruska pšenica	L 197—200
ameriška pšenica	L 205—208
domača koruza	L 115—124
argentinska kóruza	106—112
jugosovanska koruza	93—96
domači oves	125—132
inozemski oves	115—116
ječmen	135—140
rž	130—132

Moke so približno za 3 lire dražje, kot smo javili v aprilovi številki.

Za naše kraje je posebno neprijeten porast cene jugoslovanske koruzi, ki je tekom kratkega časa porastla več kot za 10 L pri q. Vzrok tiči v velikanskem izvozu jugoslovanske koruze po Donavi in Črnem morju na Francosko. Samo ena francoska tvrdka naklada ob Donavi okoli 6000 vagonov jugoslovanske koruze za Francijo.

Živina: Po klavni živini ni velikega popraševanja in ravnotako tudi ne po delavni živini, pač pa povsod poprašujejo po dobrih mlečnih kravah in ponujajo teleta. To so znaki, da so se živinorejci začeli povsod zanimati za mlečno industrijo, ki daje boljši in rednejši dohodek nego živinoreja v ožjem pomenu besede.

Krma: Seno je precej drago, popraševanje je precej veliko, ponudba majhna. V Gorici stane seno v splošnem 50 do 60 L za 100 kg.

Cena otrobom je nekoliko višja in danes notirajo debeli otrobi približno 95 L, drobni pa kakšnih 8 lir manj. V naše kraje prihaja tudi zelo mnogo jugoslovanskih otrobov.

Cena oljnatim tropinam je v zadnjih mesecih občutno padla, kar je posledica omejenega izvoza. Na debelo stanejo oljate tropine okoli 110 L za 100 kg.

Mlečni izdelki: Pri siru opazamo majhen padec cene, in sicer notira naš tolminski sir okoli 8.50 L za kg. Cena maslu se je v splošnem nekoliko popravila a v velikih mestih je zelo mnogo ponudb masla iz Emilije po 16 L.

Vino: Vinski trg ne kaže nobenih sprememb. Cene so okoli 230—260 lir pri zelo majhnem popraševanju. V starih pokrajinah Italije se poprašuje predvsem po visokoalkoholnem črnem vinu.

Umetna gnojila: Od vseh umetnih gnojil je danes največje povpraševanje po čilskem solitru katerega stavijo kmetovalci predvsem h koruzi in krompirju. Cena celih vagonov je okoli 155 L franko

Trst ali Benetke, v podrobni prodaji je cena za 15 do 20 L višja, kar je pri solitru kolikor toliko umljivo, ker se zelo mnogo solitra raztopi in tako razgubi. Višja cena od 1.80 L za kg pa ni opravičena.

Na trgu so se pojavile prve ponudbe za tomaževo žlindro, ki bo najbrže nekoliko cenejša, nego lani in se predvideva cena okoli 50 L za 100 kg franko vsak kolodvor pri odjemu celega vagona.

Žveplo: Cene so ostale v splošnem nespremenjene, kot smo jih javili v aprilovi številki.

Modra galica: Popraševanje po modri galici je zelo veliko. Vinogradniki poprašujejo predvsem po angleški modri galici, katere pa trenutno ni več na trgu in izgleda, da je ni mogoče dobiti niti enega vagona. Vinogradniki bodo morali hote al nehoče kupovati domačo galico, ki pa v kakovosti prav nič ne zaostaja za angleško, kot je dokazala analiza, ki je bila priobčena v lanskem Gospodarskem listu. Zadržna zveza v Gorici je imela na razpolago v celoti 500 q angleške modre galice, ki pa je že vsa prednaročena od včlanjenih zadrug.

Danes je opravičljiva cena za domačo modro galico 295 L za 100 kg, za angleško pa 310 L.

Vprašanja in odgovori

Vprašanje št. 20: Ali naj kupim mešanico umetnih gnojil, ki je na prodaj v naši prodajalni, ali naj zahtevam vsako gnojilo posebno?

Odgovor: Mešanih umetnih gnojil Vam ne svetujemo kupovati že iz tega razloga, ker zahteva vsaka vrsta zemlje drugačna gnojila (druga gnojila rabi peščena zemlja in druga ilovnata). Mešanico, ki bi bila dobra za vse vrste zemlje torej ni mogoče napraviti. Razen tega pa se delajo pri mešanju umetnih gnojil mnogokrat goljufije. Drugače si ne moremo razlagati, kako prodajajo ponekod »prvovrstno« mešanico po nižji ceni, kot je

najcenejše umetno gnojilo. Mešanico umetnih gnojil kupite edino v tem slučaju, če ste prepričani, da je dobra in če veste, da odgovarja Vaši zemlji.

Vprašanje št. 21: Ali je premogov pepel dobro gnojilo za travnike, ali ima kaj redilnih snovi?

Odgovor: Premogov pepel vsebuje neznatne množine apna in kalija, ki bi prišla v poštev za gnojenje travnikov. Ker pa je v njem precej žveplene kisline, ki nam kvarijo zemljo, s tem da povečuje njegovo kislost je boljše, da ga ne uporabljamo za gnojenje. Premogov pepel rabimo lahko edino za polnjenje kakih jam — če

jih imamo, drugje nam dela povsod le na potje.

Vprašanje št. 22: Kupil sem njivo leta 1921 in plačal pristojbine. Letos ponovno terjajo od mene 84.20 Lit. Ali je ta terjatev opravičena?

Odgovor: Na Vaše vprašanje ne moremo odgovoriti, dokler nam ne pošljete plačilnega naloga, iz katerega bomo razvideli, kaj pravzaprav zahteva oblast od Vas. Pošljite nam takoj plačilni nalog, na kar Vam bomo odgovorili. (Pismeno Vam nismo odgovorili, ker ni bilo v pisnu Vašega naslova).

Vprašanje št. 23: Lansko leto so mi napravile listne uši precej škode na breskvah. Začel sem zato škropiti drevesca s tobačnim izvlečkom in sem jih tako pregnal. Letos pa so se mi pojavile uši zopet. Kako sredstvo mi svetujete proti njim?

Odgovor: Uši so se Vam pojavile letos

zato, ker niste pozimi pregledal dreves in uničil jajčec, ki so jih nalegle na njih. S tem lahkim zimskim opravilom bi si bil prihranil precej truda s škropljenjem. Mogoče je pa tudi, da so se zanesle uši v Vaš sadovnjak iz bližnjih dreves Vaših sosedov, ker listna uš se širi tudi iz drevesa na drevo. Proti njim lahko zopet uporabljate tobačni izvleček, kot lansko leto, ali pa kako drugo sredstvo, ki ga najdete opisanega v notranjosti lista med sadjarstvom.

Vprašanje št. 24: Koliko metrov od mejnika se sme saditi sadna drevesa? Čital sem nekje v zakoniku, da je stopil od leta 1925 za naše pokrajine v veljavo italijanski zakon, ki ne dovoljuje sajenje dreves v razdalji treh metrov.

Odgovor: Na Vaše vprašanje najdete odgovor v posebnem članku v »Splošnem gospodarstvu«.

Gospodarski koledar

Kmetovalec v maju.

Na njivi: Krompirjevo polje začenja zeleneti in tudi koruza leze iz zemlje, kjer je bila zgodaj posejana. V splošnem pa je poljsko delo vsled pogostega dežja precej zastalo. V tem mesecu pričenjamo s pletvijo in okopavanjem koruze, fižola, krompirja in drugih okopavin. Pazimo, da bomo vse res dobro okopali. Ne bomo imeli nobenega dobička, če bomo vzeli k temu delu otroke, ki ne delajo dovolj pazljivo in gledajo samo na to, kako bi prej končali. Velik razloček je med njivo, ki je dobro okopana in med ono, ki je samo malo postrgana in popraskana, da se vidi, da je nekdo hodil po njej. Tudi je veliko ležeče na tem, da izvršimo okopavanje o pravem času. Kako velik razloček je med okopavanjem, ki je bilo izvršeno pravočasno in med zakasnenim, bo vedel najboljši oni, ki je okopal polovico njive pred dežjem, drugo polovico pa po dežju. Kot noč in dan se razločita obe polovici, posebno še, če je bil dež obilen.

Pri okopavanju lahko gnojimo s čilskim solitrom, posebno one njive, ki imajo slabo, pusto zemljo in niso dovolj gnojene s hlevskim gnojem.

Na travniku: Dober gospodar ima svoje travnike poravnane in pognojene. Kdor pa ne spada v vrsto tistih dobrih gospodarjev, naj vsaj sedaj popravi, kar je zamudil. Gotovo ima zraven gnojišča tudi gnojnico. Ven ž njo! Pomeša naj jo z vodo in naj jo polije zjutraj pri rosi, ali zvečer po travniku.

Tudi njive bodo hvaležne zanjo.

V vinogradu: Če bomo storili v tem mesecu svojo dolžnost, potem nam ne bo treba v jeseni tarnati, da modra galica ni bila dobra in da nam je osmodila vse trte. Kdor bo mešanico modre galice in apna namešal pravilno in bo škropil o pravem času, to je predno se bolezen pojavi, temu ne bo osmodila trt niti galica, niti peronospora. Zato pazimo! Ne mešajmo modre galice in apna kar tako približno, ampak poslužujmo se tehtnice. Kako se naredi pravilno bordoška broz

ga, najdemo v članku o boju proti peronospori v notranjosti lista.

Tudi na žveplo ne pozabimo! Žveplati moramo prvič že pred škropljenjem. Lahko rabimo za to prvo žveplanje žveplo s 3% modre galice. Na ta način smo napravili tudi prve korake proti peronospori. Ne kupujmo vsako žveplo, samo da manj stane. Kdor hoče sebi dobro, ta bo kupil le najboljšo vrsto žvepla in sicer tam, kjer ve, da mu bodo dali tako blago, kot ga zahteva.

V sadovnjaku: Škodljivci sadnega dreva se pojavljajo eden za drugim. Če hočemo, da nam ne bodo zmanjšali, ali celo uničili sadnega pridelka, moramo jim napovedati boj. Uporabljajmo proti njim vsa sredstva, ki jih je že večkrat opisal Gospodarski list.

Pazimo na cepljeno in precepljeno sadno drevje!

V vrtu: V mrzlih legah začenja vrt šele dobro zeleneti, v toplejših krajih pa sadijo oziroma sejejo na nekatere gredi ce že drugi pridelek. Čim bolj izkoriščamo vrtno zemljo, tem več jo moramo gnojiti. V tem slučaju sam gnoj ne zadostuje. Moramo večkrat zalivati z gnojnico, ali pa uporabljati umetna gnojila, predvsem čilski soliter.

Tudi ne pozabimo na zalivanje z vodo. Zelenjava, ki trpi na pomanjkanju vode, nima dobrega okusa, to morajo upoštevati predvsem oni, ki prodajajo zelenjavo na trgu.

V hlevu: Živini polagamo že precej zelene krme. Pazimo na prehod med zeleno in suho krmo! Žival ni videla celo zimo zelenjave, zato je vsa neumna nanjo. Ona ne ve, da ji škodijo večje množine. Vedeti pa moramo to mi in zato začeti z malimi množinami, ki jih pomešamo s senom (še bolj zmešamo zelenjavo in seno, če napravimo rezanico).

V kleti: Če še nismo v drugo pretočili vina, ne odlašajmo več. Motna vina čistimo. Navodila glede postopanja pri raznih vinskih boleznih in napakah najdemo v prejšnjih letnikih Gospodarskega lista.

Psu so postavili spomenik

v Alaski (Amerika), ker je pripeljal po večdnevni naporni poti v oddaljeno mesto na saneh serum za cepljenje proti difteriji, ki je tam razsajala in s tem rešil življenje stotinam ljudi, ki jim je pretila smrt.

Poraba sladkorja.

V gospodarskem letu 1924/25. je porabil vsak Nемец 22½ kg sladkorja, Čeh 29 kg, Francoz 24 kg, Anglež 41 kg, Holandec 31 kg, Avstrijec 27 kg, Oger 11, Poljak 10, Jugoslovan 6. Pri nas bo poraba sladkorja nekaj večja, kot v Jugoslaviji, mnogo pa ne. O Čehih je znano, da porabijo mnogo sladkorja, čudil se bo pa marsikateri ogromni številki, ki jo vidimo pri treznih Angležih.

Zadruga v Zedinjenih državah.

Združene države so bile ena izmed prvih držav, kjer so se začele ustanovljati po vzgledu proslavljenih rochdalskih tktalcev konsumne zadruga.

Sedaj imamo v Združenih državah tri vrste zadrug: kreditne, konsumne in za druge producentov. Osrednja zveza za drug je obstojala 1. januarja 1924 iz 328 podružnih zadrug s 95.000 člani. Računa pa se, da je bilo v tej dobi vseh zadrug, ki so se pečale s prodajanjem blaga čez 3 tisoč.

Zadugarstvo je zlasti napredovalo med ameriškimi posestniki = farmerji. L. 1925 je bilo prijavljenih poljedelskemu departementu skoraj 11 tisoč farmerskih zadrug. Med farmerskimi zadrugami so bile zadruga za nakup poljedelskih potrebščin in za prodajo poljedelskih pridelkov, mlekarske in sirarske zadruga, zadruga za konzerviranje sadja in sočiva, zadruga za moderne žitnice, za klavnice, skladišča itd.

Zadnja uspešna novost na polju zadugarstva so delavske banke, ki so se začele ustanovljati v letu 1925 ena za drugo in so dosegle koncem istega leta število 35. Skupna glavnica teh bank je znašala 8 milijonov dolarjev, skupna aktiva pa so bila čez 101 milijon dolarjev.

Največji ponos gospodinje je, lepo urejeno stanovanje

Če si hočeš to oskrbeti z malimi stroški, obrni se na staro tvrdko in odlikovano tovarno s pohištvom

Ant. Breščak,

ki ima v zalogi nad 50 kompletnih sob,
bodisi forniranih ali iz različnega lesu.

Gorica, Via Carducci 14.

GLAVNO ZASTOPSTVO PISALNIH STROJEV „RHEINMETALL“ (NEMŠKI IZDELEK)

Vseh vrst PEČATI
RAZMNOŽEVALCI
POSAMEZNI DELI
PRERAČUNJEVALCI

R. SIMONS
GORICA - VIA MAZZINI 5

BLAGAJNE IN
REGISTRATORJI
ŠOLA za STROJEPISJE
POPRAVLJALNICA

SE TOPLO PRIPOROČA ZA POPRAVILA PISALNIH STROJEV, CIKLOSTILOV
IN REGISTRANIH BLAGAJN VSEH ZNAMK. DELO ZAJAMČENO.

SEMENA

DOMAČA črna triletna detelja; lucerna,
trave čiste in mešane z deteljo, krmilna
pesa nemška „Mamuth“ in „Eckendorf“,
čebulček in vsa vrtna semena dobite
v trgovini

JOSIPA MUNIHA
SV. LUCIJA

Gospodarske knjige:

- Belle: Sadjarstvo 430 strani s 165 slikami
- Humek: Praktični sadjar 410 strani s 116 slikami
- Humek: Domači vrt, 195 strani in s 71 slikami
- Domači živinozdravnik
- Domači zdravnik
- Nasveti za hišo in dom
- Naše gobe
- Reja domačih zajcev
- Umni čebelar

Navedene in druge knjige, kakor tudi najrazličnejše tiskovine,
za župne, županske, šolske in druge urade, papir, razgled-
nice itd. itd. dobite pri

Katoliški knjigarni v Gorici

Via Carducci št. 2 (Gosposka ulica)

ZADRUŽNA TISKARNA

Gorica - Riva Piazzutta 18

Tiska časopise, knjige, brošure,
registre, trgovska pisma, račune,
ovitke, reklame, napise, posetnice,
poročna naznanila, osmrtnice itd.
Izvršuje točno in naglo tiskovine
za župne in občinske urade. Za
društva izvršuje: vabila in pla-
kate za prireditve, programe in
društvene izkaznice, vstopnice itd.
v najkrajšem času. Za točnost in
solidnost v delu tiskarna jamči.

Vabilo na redni občni zbor Mlekarske zadruge v Trnovem

ki se bo vršil
v nedeljo, dne 16. maja 1926. Ob 3-30 pop.

v prostorih mlekarne s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika zadnjega občnega zbora
2. Poročilo predstojništva
3. Poročilo nadzorstva
4. Odobritev računskega zaključka za leto 1925
5. Volitev predstojništva in nadzorništva
6. Čitanje revizijskega poročila in sklepanje o njem
7. Slučajnosti

Letni in končni račun, predloge, ki se bodo stavili o njih občnemu zboru in poročilo nadzorstva so od 2. maja 1926. naprej na vpogled; zadrugiški jih lahko vsak dan pregledajo ob uradnih urah.

Trnovem, dne 30. aprila 1926.

Načelstvo.

Umetna gnojila:

Tomaževo žlindro
Superfosfat
Kalijevo sol
Čilski soliter
Zvepleno-kisli amonijak
Kalcijev cianamid
Modro galico
Žveplo
Seme ajde in druga žitna semena

naročite in dobite pri

Zadružni zvezi v Gorici

Corso Verdi 37, telefon 283